

Zo nu en dan(s)

Nieuwsbrief over Nederlandse danstradities en folklore van toen en nu.
jaargang 4, nummer 1, herfst 2013

Inhoud

- Van de redactie
- 'het vervolg'
- 'afslag noord'
- Portret van een dansleider
- De kikvors terug naar Wieringen
- Platform Nederlandse folklore
- Nederlands Danshuis Pieremachochel
- Overzicht festivals en dergelijke
- Oproep
- Colofon

Van de redactie

De Koninklijke Bibliotheek (KB) heeft het initiatief genomen om een selectie van Nederlandse websites te bewaren voor toekomstig onderzoek. De KB archiveert websites die als verzameling een representatief beeld geven van de Nederlandse cultuur, geschiedenis en samenleving op het internet. Het gaat hier om 'digitaal erfgoed'.

We zijn trots dat de KB onze website belangrijk genoeg vindt om te archiveren. Het gaat hier vooral om onze digitale nieuwsbrief 'Zo nu en dan(s)' en daaraan gekoppelde dansbeschrijvingen in de rubrieken 'het vervolg' en 'afslag noord'.

Dit keer gelukkig weer een Portret van een dansleider. Annemieke van Wijk, jawel de moeder van Maartje Ligthart en o.a. dansleidster bij Pieremachochol, laat geen vraag onbeantwoord.

'het vervolg'

Nederland kent vele molens; na de tulpen en de klompen voor de toerist een belangrijk kijkplezier. Ze staan gewoon op hun plek. In de loop de jaren zijn er veel molendansen verschenen binnen het repertoire van de folkloristische dansgroepen. In het oosten van ons land danst men onder andere *de kleine mölle*. Waarschijnlijk is de dans afkomstig uit een van de Scandinavische landen. Mocht je aan de

hand van de bladmuziek of de dansbeschrijving meer hierover weten dan houden wij ons zeer aanbevolen.

De dans is als achttiende dans toegevoegd aan de on-line dansbundel 'het vervolg'.

Het boek, de losse dansbeschrijvingen en de bladmuziek zijn nog steeds **gratis**

te downloaden op: www.stichtingtoverbal.nl/hetvervolg/

'afslag noord'

Voorlopig geen nieuwe dansbeschrijvingen op de muziek uit het handschrift van Jacob Pieters Beukema. Wel kunnen we meede-

len dat Bert van der Meer de dansen uit 'afslag noord' in zijn dansprogramma heeft opgenomen en ook met veel succes heeft aangeleerd op het Doe Dans Festival in Biddinghuizen. Daar werd ontdekt dat er in de dansbeschrijving van Kraben en knooien een storende fout voorkomt t.o.v. de dansbeschrijving uit 2000, zoals deze verscheen tijdens het Zomerfestival in Nunspeet. In de allereerste zin van de dansbeschrijving staat: zeven wandelpassen in dansrichting, dat moet natuurlijk zijn zeven wandelpassen tegen dansrichting. In de dansbeschrijving in 'afslag noord' is dit ondertussen gewijzigd.

De oorspronkelijke CD Törf speelt Beukema (TÖRF TSP 003) is helaas uitverkocht, maar lenen via de openbare leeszaal vanuit de Centrale Discotheek lukt nog steeds:

www.muzeekweb.nl/Link/KAX6775

'afslag noord' maakt deel uit van onze uitgave 'het vervolg' en is dan ook **gratis** te downloaden op:

www.stichtingtoverbal.nl/hetvervolg/

Portret van een dansleider

Persoonlijke gegevens

Naam: Annemieke van Wijk
Geboren: 5 oktober 1952 te Den Haag
Woonplaats: Den Haag
Burgerlijke staat: Al 37 jaar samen met Theo Ligthart en samen ouders van Maartje, Jaap en Daan.
Beroep: Een beetje NT2 leerkracht, maar vooral volksdansjuf. Lang geleden ben ik als juf begonnen en al snel aan het werk gegaan met anderstalige kinderen die het Nederlands als tweede taal hebben. Ik leer dus nu buitenlandse kinderen Nederlandse taal en Nederlandse kinderen 'buitenlandse' dansen.

Wanneer ben je begonnen met volksdansen?

Ik was zeventien, toen ik op de zolder van de Scoutinggroep waar ik lid van was, mijn eerste volksdans deed. Het was de *Miserlou* en ik dacht: 'Dit vind ik leuk!' Daarna ben ik op mijn -bijna- achttiende meegenomen naar het Nipah van Lambèrt Guurink en daar ben ik nooit meer weggegaan.

foto: Erik van Schelven

Dansopleiding:

Ik heb de kaderopleiding van, toen nog, het LCA gevolgd in Delft van 1994-1996 met Jan Knoppers als hoofddocent en Ellen van Vliet als muziekdocente. Dat betekende met de hele familie tijdens het avondeten oefenen op allerlei onregelmatige maatsoorten door met vork en mes mee te tikken met de CD.

Tijdens die opleiding moesten we een presentatie houden over iets dat met volksdans te maken had. Mijn onderwerp was 'Bestaan er dansen in Nederland bij de feesten door het jaar heen?' Ik mocht veel boeken lenen van mededansers van o.a. dhr. en mevr. van der Ven. Veel gebeld en geschreven met Elly Olderaan, Elsche Korf en Cees Tempel en in Eijsden de Cramignon meegemaakt. In een artikel in het blad *Volkscultuur* schreef Femke van Doorn dat er bij elke kaderopleiding altijd wel één cursist was die iets met Nederlandse dans ging doen. Dat ben ik in deze cursus dus, dacht ik. En grappig is dat onze dochter Maartje

degene was in háár opleiding het Nederlands als favoriet had.

Dansleider bij:

Stichting Jeugd en Muziek en buurtcentrum de Malle Mok, waar ik met kinderen bezig ben, Nitsanim en natuurlijk Nipah, waar ik met volwassenen dans. Maar daarnaast ook parttime juf bij Pieremachochel in Utrecht, de groep die zich alleen met Nederlandse dansen bezig houdt, niet in choreografie en altijd met echte muzikanten! Verder lesgegeven bij: Verlengde Schooldag, Kooracademie Nederland, Showballetschool FaFa en natuurlijk ook een paar keer op de Folkcamps van Eerde.

Hoe ben je met lesgeven begonnen?

Zoals elke juf of meester die kan volksdansen, volgens mij; je wordt gevraagd om bij Sinterklaas, een schoolproject of andere culturele manifestaties 'iets' met de kinderen te dansen.

Toen ik met de volksdansopleiding begon, deed ik dat eigenlijk helemaal niet om les te gaan geven. Ik vond de onderwerpen die behandeld werden interessant, maar wilde vooral zelf blijven dansen. Eenmaal begonnen met (volksdans)les geven, bleek het gewoon heel leuk.

Danst zelf bij:

Ik volg de specialisatiecursussen bij Nitsanim en dans -ook bij Nitsanim- bij Jan Knoppers. En als Maartje een cursus Nederlandse dans geeft, doe ik ook mee natuurlijk.

Andere favoriete bezigheden:

Lezen, fietsen, musea bezoeken, naar feestjes gaan en gewoon lekker thuis wat aanrommelen.

Leukste vakantiebesteding:

Kamperen op een rustig kampeerterrein en de fiets mee. Maar dan wel het liefst in de buurt van een Festival, een museum met veel oude spullen of een optredende dansgroep. Gelukkig houdt Theo ook van folklore, hij danste eerder dan ik roept hij altijd, dus we gaan samen overal op af. Hij is zelfs meegegaan naar Terschelling en Ameland, omdat ik de dansgroepen daar zo graag wilde zien, terwijl hij eigenlijk niet van eilanden houdt.

Sterke punten:

Men zegt dat ik er goed in ben om mensen bij het dansen te betrekken.

Zwakke punten:

Soms wil ik wel erg veel vertellen over achtergronden.

Hoogtepunt carrière:

Er zijn heel veel goede herinneringen, maar er zijn drie superherinneringen.

1. Een kerstdansles op school. In een verduisterde gymzaal met verlichte kerstboom, veel ouders aan de kant en een kaarsendans, rustig en geconcentreerd door de kinderen gedanst. Ook de ouders waren er stil van.
2. De cursus Nederlandse dans die ik bij Nitsanim heb gegeven. Het was een 'rondje Nederland' met dansen uit verschillende windstreken en van verschillende onderzoekers en choreografen Nederlandse dans. Dat varieerde van *De Molen van Wijdenes*, via *Gade gij mee naar Reusel* tot de *Maximawals*. Hard werken aan figuren en passen en 'We wisten niet dat je zo moe kon worden van Nederlandse dans'. Maar ook 'We hebben nog nooit op een cursus zoveel gelachen'.
3. *Haagse hopjes*, een dans die ik van Guus van Kan heb geleerd en die ik twee keer tijdens een project van onze school heb gedaan met 45 middenbouwers op de speelplaats met veel publiek. We hadden, echt Haags, een Veen-kant, uitbundige dansers in korte broeken en een Zandkant, deftige meisjes in prachtige witte jurken. De kinderen hadden er zo'n lol en een jongetje zei na afloop: 'Dit is de leukste dans die ik ooit gedaan heb.' Met dank aan Guus.

Grootste wens:

De *Noordbroekster Polka* te dansen met Frans Tromp op trekzak als begeleiding. Ik zie nog Wim Lugtmeijer met zijn korte broek op het tennisveld in Vierhouten. Hij leerde ons de *Noordbroekster Polka* aan. Ik vond het wel een leuke dans, maar deed er niets mee, tot ik in Warffum een van de choreografen tegen kwam. Op haar boot hebben we de *Noordbroekster Polka* weer opgehaald en nu leer ik hem overal aan. Het bijzondere is dat iedereen echt vrolijk wordt van deze dans: de dansers, de muzikanten en het publiek op de Spakenburger Dag. En toen mijn woensdagmeiden een optreden zagen, vroegen ze meteen of ze hem ook konden leren.

Wie had de meeste invloed op je carrière?

Lambèrt Guurink. Hij leerde ons de dansen, liet ons kennismaken met de muziek, hij werd nooit boos tijdens de les en hij heeft mij voor het eerst meegenomen naar Doe Dans. En Jan Knoppers, die als hoofddocent op de opleiding mij toen, maar ook nu nog, het nodige zelfvertrouwen bezorgt. Hij leerde ons ook van alles over West-Europese dans en daar doe ik vooral de laatste tijd mijn voordeel mee.

Wat ik zo bijzonder vind:

Bij de kinderlessen bied ik van alles aan, de Afrikaanse *La récolte*, de Poolse *Tramblanca*, de Schotse *Boroughdale exchange* en ook Nederlands. Maar als de kinderen mogen kiezen voor de verzoeklijst, komen er allemaal Nederlandse dansen tevoorschijn: *Schip moet zeilen*, de *Schoenlapper*, natuurlijk de *Pannenkoek (Baonopstekker)* en ze willen elke les wel *Ketting rijgen* en *Witte zwanen*, *Zwarte zwanen* doen.

Wat zijn je toekomstplannen met de Nederlandse dans?

Ik blijf van alles verzamelen op het gebied van de Nederlandse dans, de dansen en de verhalen. En ik probeer op groepen die dansen aan te leren, die de mensen die alleen Internationale dans doen ook interessant vinden, zodat meer dansers kunnen kennis maken met en genieten van het Nederlands.

De kikvors terug naar Wieringen

In het boek 'Wieringer land en leven in de taal' heeft Dr. Johanna C. Daan in de Bijlage III over Volksliederen ook een aantal Dans- en speelliedereren beschreven. Ik heb het genoeg gehad regelmatig met Jo Daan over deze dansen te kunnen praten. Het noteren van de liederen was niet zo gemakkelijk. In haar boek vertelt ze o.a.: .... Bij de dansen ging het beter. Onze zegsman was jarenlang dansmeester geweest en had gespeeld op bruiloften; melodie, tekst en danswijze kenden hij merendeels goed. Maar het was moeilijk uit zijn danspassen, in eenzaamheid uitgevoerd, me een beeld te vormen van de dans.....

Tijdens één van de gesprekken kwamen we ook op een dans met als tekst: 'k Kwam er's in het groene land, daar zag ik ene kikvors. Wanneer we over die dans spraken hadden we altijd over 'de kikvors'.

Om kort te gaan, ik beloofde haar de dans terug te brengen naar Wieringen.

Begin april was het zover. 'Even' heen en weer naar Wieringen. Maar voor die tijd de dansbeschrijving van Jo Daan, en dus die van haar zegsman, vele malen lezen en herlezen. Wat wordt er bedoeld? Hoe zit dat nou. Ook zoeken in de Nederlandse volksdansliteratuur e.d.

Dankzij de medewerking van de Soester Boerendansgroep, die deze dans ook op hun programma hebben staan, kreeg ik een beter beeld van wat er bedoeld werd. Toch was hun uitvoering qua dans en muziek duidelijk verschillend met hetgeen Jo Daan had genoteerd.

De muziek in de computer gestopt, zodat we die konden beluisteren. En toen we ook nog de jeugdherinneringen van Neeltje Mulder uit Zandijk in haar boekje *Uit den goeden ouden tijd* hadden gelezen waarin zij de dans een soort *contradans à l'Anglais* noemt, lukte het de dans te reconstrueren.

foto: Jan Deijkers

Na een avond hard werken wordt *De kikvors* nu weer op Wieringen door de Wieringer Dansers gedanst en zingt men:

*'k Kwam er's in het groene land,
daar zag ik ene kikvors.
Ik meende hem te grijpen,
IK meende hem te knijpen.
Op eens ging daar zijn broekje los
en wip, zei de kikvors
en wip, zei de kikvors.*

of

*Ik zou eens door een boomgaard gaan,
toen ontmoette mij een kikvors.
Ik meende hem te grijpen,
Ik meende hem te knijpen.
Op eens ging daar zijn broekje los
en wip, zie de kikvors
en wip, zie de kikvors.*

Tijdens de Folkloreavond op 2 november in 'de Harmonie' te Hippolytushoef zal de Kikvors worden gedanst. Aanvang 20.00 uur.

www.wieringerdangsters.nl

Platform Nederlandse Folklore

De Stichting "Platform Nederlandse Folklore" organiseert op zaterdag 16 november Hellendoorn een dans- en demonstratiedag Nederlandse Folklore, onder de naam:

Oud en Nieuw uit Nederland

Dans & Muziek

Hieraan zullen de volgende groepen deelnemen:

- Boerendansgroep 'Battumse Venne' uit Bathmen
- Dans- en Muziekgroep Ralda uit Raalte
- Internationale Dansvereniging Trianthella uit Assen
- Folkloristische Dansgroep Hellendoorn uit Hellendoorn

Tijd: Zaterdag 16 november 2013 van 15.00 – 17.00 uur en van 19.30 -23.00 uur

Grote zaal van Restaurant de Kroon

Dorpsstraat 26

7447 CS Hellendoorn

De kosten zijn € 6 voor middag, € 7 voor de avond, € 11 voor een passe-partout. Prijs aan de zaal € 1 hoger. Onze donateurs krijgen € 2 korting. We willen niet onvermeld laten dat deze dag alleen gerealiseerd kan worden door het enthousiasme van de leden van de vier groepen en de steun van het Nederlands Centrum Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed.

's Middags zullen alle groepen optreden in klederdracht waarbij ze een toelichting geven over oorsprong en vorm van de demonstratie en 's avonds zijn er eerst optredens van de groepen, deels eigen repertoire, deels gezamenlijk. Daarna is er een Nederlands dansbal o.l.v. dansmeester Jan v.d. Meulen, hierin zullen dansen door de verschillende groepen aan de aanwezigen worden aangeleerd. De muziek zal verzorgd worden door de muzikanten van de aanwezige groepen.

Verdere inlichtingen: Max van Hofweegen, Margrietlaan 3, 5591 GG Heeze, tel 040-2263334

e-mail: platformnederlandsefolklore@gmail.com

www.platformnederlandsefolklore.nl

Nederlands Danshuis Pieremachochel

Pieremachochel organiseert het Nederlands Danshuis, dat eens per maand wordt georganiseerd in buurthuis Het Bokkie aan het Elandplein in Utrecht. Onder begeleiding van levende muziek leert u een aantal nieuwe dansen aan.

Ervaring is dus niet nodig, er worden altijd dansen uitgelegd. Muzikanten zijn ook welkom om mee te komen spelen met het eigen orkest.

Programma voor de komende tijd:

- 9 november Dorotheé Wortelboer zal historische dansen aanleren. De muzikale begeleiding is in handen van het Pieremachochel orkest.
- 14 december Dansgroep de Pierewaaiers uit Nijmegen komt op bezoek. Zij zullen een kort optreden verzorgen en daarna enige dansen aanleren. De muzikale begeleiding is in handen van het orkest van de Pierewaaiers. Hierna zal het Pieremachochel orkest de begeleiding overnemen.

Het danshuis vindt plaats in Buurthuis Het Bokkie,
Elandplein 25, Utrecht
Bus 8, halte Robijnlaan

Toegang: € 7,50; begin 20.00 uur.

Info: Marion Seeman: 020 - 637 30 24

E-mail: info@DansgroepPieremachochel.nl

Website: www.DansgroepPieremachochel.nl

Overzicht festivals en dergelijke

Naast festivals organiseren veel dansgroepen ook andere activiteiten. Vooral in de wintermaanden vinden er veel prachtige wandeltochten plaats.

- 26 oktober Bruggeravond
www.bruggerdaansers.nl
- 2 november Folkloreavond Hippolytushoef
www.wieringerdangers.nl
- 3 november Herfstwandeltocht Hengelo
www.twentscheleu.nl
- 9 november Folkloreavond Varsseveld
www.toldegetrouw.nl
- 24 november Wandeltocht Diepenheim
www.stedeker-daansers.nl
- 8 december 14e Midwinterwandeling Markelo
www.folkloristische-vereniging-markelo.nl

5 januari Knieperkestocht Almelo
www.korenaer.nl/wandeltocht

9 maart Needse Folkloremiddag
www.havezathedansers.nl

Oproep

Stuur deze nieuwsbrief door naar jou bekende dansleiders, muzikanten en andere belangstellenden, zodat zij zich ook kunnen aanmelden.

Volg om je aan te melden voor onze gratis e-mail nieuwsbrief de volgende link:

www.stichtingtoverbal.nl/nieuwsbrief/

Colofon

Zo nu en dan(s)

Jaargang 4, nummer 1, herfst 2013

uitgave: STICHTING TOVERBAL

Zevenblad 48

7623 CG Borne

+31 - 74 - 278 33 63

www.stichtingtoverbal.nl

info@stichtingtoverbal.nl

KvK 41232303

teksten: Cees Tempel

vormgeving: Arjen Tempel

Muziek en dans uit Oost-Nederland door Cees Tempel

20 dansbeschrijvingen
met tekst en bladmuziek.

Toelichting op de
dansterminologie.

Achtergrondinformatie
over dansmuziek, dans-
groepen, streekdracht,
schrijfwijze van de dialect-
ten en dansstijl. Daarnaast
diverse verduidelijkende
foto's.

Het boek is voor € 12,90 (+verzendingkosten) te bestellen
op: www.tempel-fotografie.nl

